

Sari Sarkomaa kok

Kirjallinen kysymys Suomi-koulujen kehittämisestä ja rahoituksesta sekä ulkomailla asuvien perusopetusikäisten etäopetuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Suomalaiset, suomalaisyritykset ja valtion virastot kansainvälistyvät ja Suomi-koulujen määrä maailmalla kasvaa vuodesta toiseen. Suomi-kouluja on jo yli 140, ja ne toimivat noin 40 maassa. Lukuvuonna 2019—2020 valtionavustusta sai 128 Suomi-koulua ja 12 Ruotsi-koulua. Näissä kouluissa opiskeli yhteensä 4 153 ulkosuomalaislasta ja -nuorta. Suomi-kouluissa opetetaan suomen kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille. Suomi-koulut tukevat ulkosuomalaislasten suomen kielen oppimista ja ylläpitämistä ja toimivat alueellaan myös suomalaisen kulttuurin vaalijoina.

Suomi-koulut tekevät tärkeää työtä ulkosuomalaislasten ja -nuorten suomen kielen taidon edistämiseksi ja säilyttämiseksi. Ruotsinkieliset ulkosuomalaislapset ja -nuoret voivat vastaavasti opiskella ruotsia Ruotsi-kouluissa. Huomioitavaa on, että monilukutaito, monipuolinen kielitaito sekä laaja kielitietoisuus ovat myös suomalaisen perusopetussuunnitelman ytimessä. Mikäli perhe palaa Suomeen, on suomalaiseen kouluun ja ympäristöön sopeutuminen helpompaa, kun suomen tai ruotsin kielen taitoa on aktiivisesti ylläpidetty ulkomailla vietettyjen vuosien aikana. Suomen kielen taito on tärkeää myös ulkomailla pysyvästi asuvien suomalaislasten yhteydenpidossa Suomeen. Suomen kieli on monelle myös kodin kieli, ja tutkitusti oman kielen hyvä hahmottaminen helpottaa oppimista myös muilla kielillä sekä tukee laajempaa hahmotus- ja sovelluskykyä opinnoissa tai myöhemmin elämässä. Kansainvälisyyden maailmassa kielellinen ja kulttuurinen identiteetti on entistä tärkeämpi selviytymisen ja kehittymisen edellytys.

Suomi-kouluista on tullut tärkeä ulkosuomalaisten kohtaamispaikka, jossa lasten kielen opetuksen rinnalla vanhemmilla on mahdollisuus tavata toisia suomalaisia, keskustella suomeksi, lainata koulun kirjastosta suomenkielisiä kirjoja ja juhlia yhdessä lasten kanssa perinteisiä suomalaisia juhlia. Suomi-koulut rohkaisevat ja motivoivat vanhempia suomen kielen käyttöön ja arvioimiseen ulkomailla ja ovat siten merkittävä tuki ulkosuomalaislasten kielellisessä kehityksessä ja monikielisyyskasvatuksessa. Huomioitavaa on, että Suomi-koulut edustavat pohjoismaalaista arvopohjaa maailmalla. Suomi-koulut luovat myös synergiaa yritysten välillä.

Suomi-koulujen tuki ry toimii suurimmaksi osaksi talkoovoimin, ja yhdistyksessä ei ole yhtään palkattua työntekijää. Suomi-koulujen tuki ry on vuosittain saanut vähäisen tuen, jolla se on pystynyt jatkamaan toimintaansa. Opetuksen, koulutuksen ja pedagogisen osaamisen kehittäminen on vaakalaudalla: Jatkuva taloudellinen epävarmuus hidastaa yhdistyksen ja näin Suomi-koulu-

Kirjallinen kysymys KK 336/2021 vp

jen pedagogisen sisällön kehittymistä. Epävarmuus vaarantaa yhdistyksen ajantasaista ja uskotavaa toimintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pitänyt pitkään samalla tasolla määrärahaesityksen, jolla tuetaan noin 140 Suomi-koulun toimintaa ja kehittämistä maailmalla. Suomi-kouluissa opiskelee noin 4 200 ulkosuomalaislasta ja -nuorta.

Riittävä määräraha on edellytys sille, että Suomi-koulujen toimintaa voidaan kehittää niin, että ne palvelevat suomalaisia perheitä, heidän lastensa ja nuortensa kielellistä ja kulttuurista kehitystä kansainvälisessä maailmassa sekä paluumuuttoa takaisin Suomeen. Suomen kielen tukeminen maailmalla on linjassa hallituksen kärkihankkeiden kanssa, jossa kokoaan suurempi Suomi on kaikille yhdenvertaisesti osaamisen, sivistyksen, innovaatioiden ja osallisuuden maa.

Eduskunta on jo vuodesta 2011 huomionnut kouluja myöntämällä lisämäärärahaa Suomi-kouluille. Kahtena viime vuotena lisämääräraha on ollut 300 000 euroa. Joulukuussa 2020 eduskunta lisäsi jälleen ministeriön budjettiesitykseen kertaluonteisen lisämäärärahan vuodelle 2021. Valtiovarainvaliokunta kirjasi mietintöönsä, että se pitää välttämättömänä, että toiminnan rahoitus saadaan pysyvästi kestäväälle pohjalle.

Myös OKM:n asettaman ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistossa (26.6.2019) esitetään kehittämisehdotuksena 6, että **varmistetaan Suomi-koulujen saaman valtionavustuksen riittävä taso.**

Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistiossa (OKM 2019:29) todetaan, että nykyistä saavutettavamman, suunnitelmallisen ja laadukkaan ulkomaille suuntautuvan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehittämismahdollisuudet ja muutostarpeet tulee selvittää: *"Suomesta puuttuu lain tunnistama ja järjestelmällinen ulkomaille suuntautuvan etä- ja verkko-opetuksen konsepti".*

Kansanvalistusseura sr. (Kvs-säätiö) on toteuttanut ulkomailla asuville perusopetusikäisille oppilaille etäopetusta OKM:n toimeksiannosta yli 45 vuotta. Verkko-opetusta on kehitetty 2000-luvun alusta alkaen, ja nykymuotoinen Kulkuri-verkkokoulu on toiminut 10 vuotta. Parhaillaan Kulkurissa ja ruotsinkielisten oppilaiden Nomadskolanissa opiskelee yli 450 ulkomailla asuvaa lasta. Heistä 41 ei käy muuta koulua, vaan suorittaa perusopetuksen oppimäärää Kulkuri-verkkokoulussa.

Kulkuri on tunnustettu toimija: **vuoden** 2019 lopussa se sai Okka-säätiön kestävä kehityksen sertifikaatin ensimmäisenä verkkokouluna Suomessa ja Unesco-koulustatuksen ensimmäisenä verkkokouluna maailmassa. Vuonna 2020 Kulkuri oli OPH:n Cygnaeus-palkintofinalisti. Lukuklaani-kilpailun toisen palkinnon turvin vuonna 2018 avattiin e-kirjasto ulkomailla asuville oppilaille.

Muistion pohjalta Kansanvalistusseuran ja Kulkurin yhteistyökoulu sekä Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu aloittivat OKM:n kanssa keskustelut uudesta toimintamallista, joka mahdollistaisi työryhmän esittämän saavutettavan ja lain tunnistaman etäopetuksen ulkomailla asuville perusopetusikäisille oppilaille. Lähtökohtana oli saada ulkomailla asuvien perusopetusikäis-

Kirjallinen kysymys KK 336/2021 vp

ten etäyhteyksin tapahtuva opetus kokeilulainsäädännön kautta perusopetuslain piiriin. Selkeiden kriteerien mukainen, ulkomailla asuvien oppilaiden etäopetus olisi näin lainmukaista, ja siihen voitaisiin saada riittävä ja pysyvä rahoitus.

Helmikuussa 2021 OKM ilmoitti, että ulkomailla asuvien perusopetusikäisten oppilaiden etäyhteyksin tapahtuvan opetuksen sisällyttäminen perusopetuslakiin ei ole mahdollista, sillä perusopetuslaki perustuu lähiopetukseen.

Kulkuri siis antaa perusopetusta ulkomailla asuville oppilaille, mutta perusopetuslain ulkopuolella. Koska Kansanvalistusseura ei ole perusopetuksen järjestäjä, se ei saa Opetushallituksen tai OKM:n opetuksen järjestäjille suunnattua kehittämisrahoitusta tai virallista tiedotusta. Opinto-ohjaaja ei pääse seuraamaan ulkomailta Suomeen palaavien päättöoppilaiden yhteishakua ja sen jälkeistä sijoittumista toisen asteen opintoihin Koski- tai Valpas-järjestelmissä. Kulkurin oppilaat suorittavat perusopetuksen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, jonka ottaa vastaan Viikin normaalikoulu, ja päättöarvioinnista vastaavat sen opettajat, jotka eivät opeta Kulkurin oppilaita.

Yli 450 oppilaan koulun rahoitus on harkinnanvaraisena katkolla vuosittain, ja viime vuosina 60—75 % valtionavustuksesta (250 000—300 000 euroa) on tullut eduskunnan osoittamina lisäyksinä talousarvioesitykseen (148 000 euroa). Etäopetus on mahdollistanut suomalaisten oppimista jo sadan vuoden ajan. Poikkeusaikoina se on ollut usein ainoa mahdollisuus oppimiseen — niin myös koronapandemian aikana. Pandemian poikkeusajat ovat pian ohi, mutta ulkomailla asuvien lasten ja nuorten poikkeustilanne jatkuu. Osalle ulkomailla asuvista oppilaista etäopetus on ainoa mahdollisuus koulunkäyntiin ja oppimiseen, ja sadoille ulkomailla asuville lapsille se on ainoa mahdollisuus oman äidinkielen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millä tavoin opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo järjestää Suomi-koulujen kestävän ja pysyvän tukemisen sekä rahoituksen,

miten OKM aikoo järjestää saavutettavan, suunnitelmallisen ja laadukkaan ulkomaille suuntautuvan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämisen ja kehittämisen sekä siihen tarvittavan riittävän ja kestävän rahoituksen, kun opetusta ei voida sisällyttää perusopetuslakiin,

miten opetus- ja kulttuuriministeriö varmistaa, että etäopetusmahdollisuudet turvataan myös ulkomailla oleskeleville suomalaisille perusopetusikäisille nuorille ja

millä tavoin turvataan Kansanvalistusseuran riittävä ja kestävä rahoitus, mikäli opetusta ei ole mahdollista järjestää perusopetuslain näkökulmasta järjestämisvastuullisena tahona?

Kirjallinen kysymys KK 336/2021 vp

Helsingissä 24.5.2021

Sari Sarkomaa kok